Acta Iuris Stetinensis

2022, nr 2 (vol. 38), 205–222
ISSN (print) 2083-4373 ISSN (online) 2545-3181
DOI: 10.18276/ais.2022.38-12

Ireneusz Wolwiak
dr
Uniwersytet Śląski w Katowicach
e-mail: ireneusz.wolwiak@us.edu.pl
ORCID: 0000-0002-6894-058X

OPEN ACCESS
CC BY SA

Granica dopuszczalności tworzenia prawa procesowego przez sąd przy wydawaniu postanowienia o odrzuceniu pozwu

Streszczenie

Zagadnieniem prawnym, któremu poświęcono opracowanie, jest problem zastosowania przez sąd przepisów prawnych jako podstawy decyzji wydawanej w prowadzonym postępowaniu rozpoznawczym. Aktualizuje się on w momencie, gdy jako podstawy orzeczenia sądu odnoszącego się do biegu procesu nie da się wskazać określonego przepisu Kodeksu postępowania cywilnego[1]. Tymczasem wypowiedź sądu prowadzi do wyznaczenia nakazu odpowiedniego zachowania uczestników procesu wraz z wprowadzeniem upoważnienia do podjęcia przez nich działań odnoszących się do możliwości kontroli prawidłowości podjętej decyzji w ramach postępowania odwoławczego. Badania tekstu prawnego prowadzone są wówczas z wykorzystaniem reguły inferencyjnej – *analogii legis* – dla możliwości wydania przez sąd orzeczenia na podstawie przepisów normujących podobną sytuację procesową. Zakres podobieństw może być jednak dość rozbieżny, co prowadzi z kolei do pytania o stosowanie czy tworzenie przez sąd prawa.

Opracowanie jest związane z przeprowadzeniem czynności w ramach formalno-dogmatycznej metody badawczej. Przedmiotem badania były obowiązujące przepisy prawa publicznego zawarte w Kodeksie postępowania cywilnego regulującym przebieg postępowania

1 Ustawa z 17 listopada 1964 r., tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.

rozpoznawczego w sprawach cywilnych z poszerzeniem go o kontekst systemowy. W przebieg pracy badawczej włączone zostały różne elementy tej metody, poczynając od elementów systematycznych z kryteriami i typami wykładni prawa, wraz z odróżnieniem zasad i reguł prawnych, poprzez zagadnienie występowania luk w prawie aż do wykorzystania elementów rozumowania logicznego i analizy językowej tekstów prawnych w celu wypracowania podstaw do podjęcia przez sąd decyzji odnoszącej się prowadzonej sprawy cywilnej.

Podsumowanie pracy badawczej z uwzględnieniem elementu krytycyzmu pozwoliło na konstatację braku prawidłowej regulacji mogącej być podstawą decyzji sądu o formalnym zakończeniu postępowania cywilnego. Nie da się przy tym uzasadnić zachowania ustawodawcy, który w sferze stosowania przepisów prawa publicznego nie wprowadził mimo kilkunastu nowelizacji odpowiednich zmian czy to przez zamieszczenie wyrażenia nieostrego w obszarze przesłanek prowadzenia postępowania, czy też przez bieżące ich aktualizowanie.

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, orzeczenie, luka prawna, *analogia legis*, stosowanie prawa

Wprowadzenie

Opracowanie wiąże się z zagadnieniem stosowania przez sąd powszechny prawa, gdy organ ten staje przed koniecznością podjęcia decyzji przy braku przepisu odnoszącego się do zaistniałej sytuacji. Tematyka ta zostanie zaprezentowana w sferze funkcjonowania prawa cywilnego procesowego. Na tle tej dziedziny funkcjonowania prawa przeanalizowana będzie kwestia stosowania prawa w razie wystąpienia tzw. luki prawnej. Założeniem, które należy uczynić przed takim badaniem, jest twierdzenie o zupełnym uregulowaniu przebiegu postępowania cywilnego, co powinno właściwie wyeliminować ten problem. Utworzony przez normodawcę model postępowania cywilnego jako spójny system reguł prawnych miałby więc prowadzić jedynie do konieczności dokonania odpowiedniej wykładni przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Wszedł on w życie 1 stycznia 1965 roku, lecz od tej chwili podlegał licznym nowelizacjom. Zrodziło to niebezpieczeństwo wystąpienia sprzeczności, a z drugiej strony niedostosowania przepisów, mimo tych nowelizacji, do zakresu zmian rzeczywistości społecznej.

Analogia w prawie

Zaznaczono już, że niezalenie od wprowadzonych złożeń – w momencie opracowania kodeksu – coraz częściej sąd w toku rozpoznawania sprawy cywilnej napotyka na lukę prawną. Nie jest wówczas wystarczające podjęcie czynności w obszarze wykładni treści przepisów prawnych, ale powstaje konieczność zastosowania reguł

inferencyjnych wykładni. Będzie to *analogia legis*[2]. Dokonanie takich czynności, które sprowadzają się właściwe do wyprowadzenia nowej normy prawnej na podstawie występującej już regulacji prawnej, rodzi pytanie o jej dopuszczalność – lub jej zakres – w sferze prawa publicznego. Przeprowadzenie tej wykładni zostanie wobec tego skonfrontowane z zagadnieniem analogii jako zachowania sądu będącego nakazem wprowadzonym przez ustawodawcę w treści oznaczonego przepisu kodeksu, a określonym jako „odpowiednie stosowanie"[3]. Polega ono na nakazie zastosowania przez sąd określonych przepisów przez odesłanie do odpowiedniego stosowania innych przepisów dla unormowania zaistniałej sytuacji z jednoczesnym ich dostosowaniem do niej. W kolejnej części opracowania przedstawione zostanie funkcjonowania obu postaci analogii w odniesieniu do konkretnych przypadków luki prawnej.

W nauce przedmiotu uważa się, że reguła *analogii legis* może być stosowana, gdy w ramach wykładni językowej i systemowej nie udało się jednoznacznie podać, że określony przepis prawny dotyczy wyłącznie stanu faktycznego w nim wyznaczonego. Argumentacja funkcjonalna przemawia zaś za przyjęciem twierdzenia, że przepis ten odnosi się również do okoliczności w istotny sposób podobnych do tych, które są podstawą stanu faktycznego, co do którego wprowadzono w tym przepisie odpowiednie uregulowanie[4]. Wnioskowanie z analogii jest bowiem dopuszczalne tylko wtedy, gdy określona regulacja ma charakter otwarty i niezupełny w przeciwieństwie do regulacji zamkniętej i zupełnej[5]. We wnioskowaniu przez analogię należy jednocześnie wprowadzić pewne założenia o charakterze wartościującym takie jak:

a) ustalenie, że określony fakt nie został unormowany przez przepisy prawne, a tym samym ma miejsce luka w prawie;
b) ustalenie podobieństwa ze stwierdzeniem, że istnieje przepis prawny, który reguluje sytuacje podobne do faktu nieunormowanego;

2 To bowiem analogia jest przede wszystkim środkiem wypełniania luk w prawie – wyrok SN z 5 października 2006 r., IV CSK 132/06, Legalis.

3 J. Wróblewski, *Pisma wybrane*, M. Zirk-Sadowski (wyb.), Warszawa 2015, s. 272. Zob. również uwagi w zakresie odesłania do stosowania określonych przepisów wprost i odpowiednio – A. Błachnio-Parzych, *Przepisy odsyłające systemowo*, „Państwo i Prawo" 2003, z. 1, s. 43–54.

4 Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2019, s. 74; zob. również M. Walasik, *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013, s. 215 – w nawiązaniu do tego poglądu i uchwały SN z 15 września 2004 r., III CZP 46/04, Legalis.

5 L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2014, s. 224; wyrok SN z 5 października 2006 r., IV CSK 132/06, Legalis – przy zaznaczeniu ogólnej dopuszczalności analogii w prawie cywilnym z uwagi na otwartość i niezupełność regulacji.

c) powiązanie z faktem nieunormowanym skutków prawnych takich samych bądź podobnych jak w sytuacji uregulowanej, a właściwie następstw będących wynikiem decyzji wartościującej podmiotu stosującego analogię[6].

Samo zaś funkcjonowanie zasady *analogii legis*[7] wprowadza się w dwóch odmiennych podejściach. W pierwszym na podstawie obowiązującego przepisu dotyczącego ściśle określonej sytuacji prawnej wyprowadza się normę prawną regulującą tę sytuację, by następnie – także według przepisu – odtworzyć kolejną normę prawną, która obejmie sytuację podobną. W drugim uznaje się za obowiązującą normę rozciągniętą w swoim zakresie zastosowania na nową sytuację na wzór obowiązywania normy regulującej sytuację prawną z wyznaczonym dla niej zakresem zastosowania[8]. To ogólne przedstawianie należałoby jeszcze, idąc za wskazaniami nauki, poszerzyć o dalsze uwagi[9]. Istotne jest w tym wypadku położenie nacisku na przepisy przyznające obywatelom uprawnienia lub korzyści, gdyż wtedy nie wprowadza się żadnych zastrzeżeń do stosowania analogii, w odróżnieniu od przepisów ograniczających uprawnienia i korzyści czy nakładających na obywateli obowiązki albo ciężary, skoro podstawową zasadą, którą należy się wówczas kierować, jest zasada *a contrario*[10]. Przepisy, które odnoszą się do działań władczych, nie mogą być natomiast nawet rozszerzająco interpretowane, co wyklucza tym bardziej analogię[11].

---

6 J. Nowacki, *Analogia Legis*, Warszawa 1966, s. 163–196.

7 Analogia *legis* zostanie użyta w znaczeniu reguły stosowania przepisu do określonej sytuacji nieuregulowanej w ustawie, ale podobnej, w przeciwieństwie do analogii *iuris* jako poszukiwania zastosowania przepisów w ramach określonej dziedziny prawa.

8 Z. Radwański, M. Zieliński, w: M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2007, s. 432.

9 Należy właściwie zaznaczyć dwa podejścia dotyczące samej analogii *legis*. Pierwsze, związane z zastosowaniem normy prawnej do podobnego stanu faktycznego nieobjętego jej zakresem zastosowania, oraz drugie, sprowadzające się do porównywa stanu faktycznego ze wzorem wysłowionym w normie prawnej, co pozwala na rozciągnięcie skutków prawnych z normy odniesienia do rozpatrywanego stanu faktycznego – zob. A. Malinowski, *Kilka uwag o formalizacji wnioskowań w trybie analogia legis i a contrario*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej" 2017, nr 2, s. 27–32; M. Hotel, A. Rychlewska, *Analogia jako metoda prawnicza*, „Kwartalnik Prawo – Społeczeństwo – Ekonomia" 2015, nr 2, s. 32–34; J. Nowacki, op. cit., s. 9–44.

10 L. Morawski, op. cit., s. 227. Zob. szersze uwagi autora zaprezentowane na tle podobieństw pomiędzy zasadą zastosowania wykładni rozszerzającej oraz analogii. Tutaj można tylko uwypuklić różnicę sprowadzającą się do tego, że wykładnię rozszerzającą stosuje się wtedy, gdy przepis jest wątpliwy – przy pozostaniu interpretatora w ramach sensu językowego przepisu, a analogię stosuje się wtedy, gdy występuje luka, co prowadzi do wyprowadzenia nowym norm prawnych (ibidem, s. 227–229).

11 L. Morawski, op. cit., s. 227. Do obszaru zakazu stosowania analogii poza przepisami, których redakcja sugeruje, że powinny być rozumiane ściśle, autor dodaje wyrazy, którymi ustawodawca

Analogia legis w prawie cywilnym procesowym

Dopuszczalność sięgania przez sąd do konstrukcji *analogii legis*[12] na gruncie prawa cywilnego procesowego przewidział w swoich orzeczeniach Sąd Najwyższy[13], mimo początkowego sprzeciwu[14]. Jeśli bowiem nie wszystkie przypadki relewantne prawnie zostały uregulowane przez ustawodawcę, a sytuacja zaistniała w procesie wymaga rozstrzygnięcia, to pozostaje jedynie przeprowadzenie odpowiedniej wykładni przepisów obowiązujących wraz z wprowadzeniem reguł inferencyjnych. Takie sytuacje odnoszą się nawet do tej dziedziny prawa, która ma regulować przebieg odpowiedniej procedury. Prawodawca próbował zabezpieczyć się przed takimi lukami za pomocą wprowadzenia do kodeksu rozwiązania, które miało ten problem wyeliminować, a mianowicie przepisów odsyłających, co ujęto w treści art. 13 § 2 k.p.c., gdy ustawodawca nakazuje odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do innych postępowań. Kodeks postępowania cywilnego miał być jednolitą

najczęściej się posługuje jak: tylko, jedynie, wyłącznie. Obszar ten uzupełniają przepisy *lex specialis*. Ostatecznym wnioskiem jest zaś twierdzenie, że analogia będzie dopuszczalna jedynie wtedy, gdy nie można uzyskać rozstrzygnięcia za pomocą zabiegów interpretacyjnych (ibidem, s. 228–229).

12 Należy tutaj zaznaczyć drugi rodzaj analogii, jaki opracowano w nauce. Jest to tzw. analogia *iuris*. Jej zastosowanie ma miejsce w przypadku braku jednej normy prawnej mogącej stanowić podstawę do przeprowadzenia dalszego rozumowania. Wyprowadzenie wówczas odpowiedniej normy, która zostanie zastosowana, nastąpi na podstawie całego zespołu norm odnoszących się do jakiejś dziedziny zachowań. Nastąpi to przy uwzględnieniu odpowiedniego uzasadnienia aksjologicznego dla przyjęcia obowiązywania dalszej normy prawnej – zob. Z. Radwański, M. Zieliński, w: M. Safjan (red.), op. cit., s. 439–440. W przedmiocie wskazania luki aksjologicznej w postępowaniu cywilnym – zob. np. S. Cieślak, *Konsekwencje procesowe złożenia przez stronę nieopłaconego wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia*, „Monitor Prawniczy" 2021, nr 24, s. 1328.

13 Uchwała SN z 22 stycznia 1998 r. III CZP 69/97, Legalis – z dopuszczeniem analogii w przypadku art. 394 § 1 k.p.c. mimo szczegółowego wymienienia podstaw zażalenia, gdyż zbyt daleko idące byłoby przyjmowanie *a priori* zakazu stosowania analogii w każdej sytuacji. Uchwała (7) SN z 11 października 1991 r., III CZP 37/91, Legalis – z ogólnym stwierdzeniem, że wnioskowanie *per analogiam* stanowi środek służący do wypełnienia występującej luki w prawie, gdy ma miejsce przesłanka stosowania *analogii legis*, jaką jest podobieństwo stanów faktycznych przy takim samym motywie legislacyjnym *ratio legis*. Uchwała SN z 20 maja 2011 r., III CZP 16/11, Legalis – z podkreśleniem, że korzystanie z analogii może okazać się nie tylko uzasadnione, lecz wręcz konieczne. Zob. również np. postanowienie SN z 20 stycznia 2009 r., II CZ 85/08, Legalis; uchwałę SN z 22 września 1995 r., III CZP 117/95, Legalis; uchwałę SN z 9 lutego 2007 r., III CZP 156/06, Legalis. W przedmiocie racji normy prawnej – zob. np. A. Borowicz, *Argumentacja oparta na odwołaniu się do racji normy prawnej*, „Państwo i Prawo" 2009, z 3, s. 48–59.

14 Orzeczenie SN z 6 października 1936 r., C II 1172/36, OSN (C) 1937, nr 4, poz. 149 – wobec stwierdzenia ściśle formalistycznego uregulowania prawa cywilnego procesowego. W postanowieniu z 18 marca 1985 r. II CZ 19/85, Legalis, SN wykluczył zaś próby wykładni, które poprzez poszukiwanie związków wydanych orzeczeń z innymi – podlegającymi zaskarżeniu zgodnie z art. 394 § 1 k.p.c. – prowadziłyby do dowolnego rozszerzania tego katalogu.

całością, aby w ten sposób uzyskać wpływ na prowadzoną wykładnię systemową[15]. Zamieszczone w kodeksie przepisy podstawowe powinny obowiązywać we wszystkich postępowaniach w nim unormowanych i nie mogą być derogowane ani przez przepisy ogólne, ani przez przepisy szczególne, chyba że wyraźnie taką możliwość przewidziano w przepisie podstawowym[16]. Z kolei przepisy ogólne i przepisy szczególne mogą tylko uzupełniać lub wypełniać treść przepisów podstawowych. Przepisy ogólne znajdą natomiast zastosowanie wyłącznie w razie braku przepisów szczególnych, a gdy te ostatnie będą jednak występować, to jako uzupełnienie treści przepisów ogólnych[17]. Przepisami podstawowymi są przepisy zamieszczone w tytule wstępnym kodeksu[18], podczas gdy do przepisów ogólnych zaliczono – jak to wynika z art. 13 § 2 k.p.c. – przepisy o procesie[19].

Odrzucenie pozwu

Badanie dopuszczalności stosowania przez sąd *analogii legis* zostanie przeprowadzone na bazie funkcjonowania przepisów wprowadzających do kodeksu podstawową instytucję prawa cywilnego procesowego, jaką jest odrzucenie pozwu. W art. 199 § 1 pkt 1–3 k.p.c. wymieniono przesłanki, które stają się warunkami wszczęcia i przeprowadzenia postępowania rozpoznawczego. Uzupełnieniem tego zbioru przesłanek jest ponadto brak jurysdykcji krajowej (art. 1099 § 1 k.p.c.), przypadek występowania immunitetu (dyplomatycznego czy konsularnego – art. 1113 k.p.c.), bezskuteczny upływ terminu do uiszczenia kaucji na koszty postępowania (art. 1124 § 3 k.p.c.) oraz zarzut zapisu na sąd polubowny (art. 1165 § 1 k.p.c.). Jest to zupełne wyliczanie przypadków, gdy kodeks określa decyzję sądu, jaką jest odrzucenie pozwu, co daje silną podbudowę pod tezę o zamkniętym zbiorze takich podstaw. Odwołanie się do art. 354 k.p.c. (o wydawaniu przez sąd postanowienia jako rodzaju czynności procesowej) wobec braku oznaczonej dokładnie treści zawartego w nim oświadczenia sądu i z jednoczesnym uwzględnieniem ugruntowanej praktyki, jak również przy wsparciu się na brzmieniu art. 199 § 1 k.p.c.

15 W. Siedlecki, *Kilka uwag na temat wykładni i stosowania przepisów nowego kodeksu postępowania cywilnego*, „Studia Cywilistyczne" 1969, t. XIII–XIV, s. 292.

16 Ibidem.

17 Ibidem, s. 293.

18 Ibidem.

19 Ibidem.

z umieszczonym w nim wyrażeniem „sąd odrzuci pozew" – pozwala stwierdzić, że będzie to następująca wypowiedź: sąd postanawia odrzucić pozew[20].

Trudność pojawi się z chwilą wystąpienia zdarzenia, które nie mieści się we wcześniejszym wyliczeniu, a jednoczenie będzie podobne do wymienionych w art. 199 § 1 k.p.c. (art. 1099 § 1, art. 1113, art. 1124 § 3, art. 1165 § 1 k.p.c.). Zaliczenie takiego zdarzenia do zbioru wyznaczonego treścią powyższych przepisów na zasadzie podobieństwa prowadzi w następstwie do konieczności wydania przez sąd postanowienia o odrzuceniu pozwu. Ostateczną oceną jest akceptacja zdania o pojawieniu się zdarzenia, które ukazuje się jako baza do przeprowadzenia badania przesłanek dopuszczalności prowadzenia procesu. Powinno ono sprowadzić się w pierwszej kolejności do uznania tego zdarzenia za podobne do wyszczególnionego we wskazanych przepisach. Wniosek będzie zaś kwalifikacją tego zdarzenia jako przeszkody w prowadzeniu procesu. Następnym elementem czynności oceniających powinna więc być decyzja z wypowiedzią sądu, która ma zaktualizować normę zakazu podejmowania w procesie dalszych czynności prowadzących do rozpoznania (a dalej rozstrzygnięcia) żądania. Wypowiedzi takie – odnośnie do toku postępowania – zawarte są w oświadczeniu sądu ujętym w formie orzeczenia jako postanowienie o odrzuceniu pozwu (co już zaznaczono) lub jako postanowienie o umorzeniu postępowania (art. 355 k.p.c.). To drugie orzeczenie jest wypowiedzią o zakończeniu procesu wobec niedopuszczalności jego prowadzenia (i wydania wyroku) z uwagi na pojawienie się przeszkody procesowej, którą kwalifikuje się zwykle jako przyczynę nieważności postępowania (art. 379 k.p.c.). W nauce podział pomiędzy postanowieniem o odrzuceniu pozwu a umorzeniem postępowania wyznacza chwila pojawienia się takiej przeszkody[21], gdy jej zaistnienie już w momencie wszczęcia postępowania, jako brak pierwotny, prowadzi do odrzucenia pozwu[22].

---

20 Mimo że właściwsze byłoby stwierdzenie: sąd postanowił odrzucić powództwo z uwagi na oznaczenie wyrazem pozew rodzaju pisma procesowego (art. 187 k.p.c.) – zob. więcej W. Broniewicz, *Pozew i powództwo (analiza pojęć)*, „Państwo i Prawo" 1976, z. 1–2, s. 179–181; W. Broniewicz, I. Kunicki, A. Marciniak, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020, s. 237–238. Z uwagi na przedmiot opracowania nie ma to istotnego znaczenia, dlatego oba wyrazy będą używane wymiennie.

21 W. Broniewicz, I. Kunicki, A. Marciniak, op. cit., s. 239–242. Z podkreśleniem wyrażenia, że postępowanie zmierzające do wydania wyroku „stało się", wobec czego powinny to być okoliczności powstające dopiero w toku postępowania związane z niedającą się usunąć jedną z bezwzględnych przesłanek procesowych wynikających z art. 199 § 1 pkt 1, 2, 3 i częściowo z art. 1099, art. 1113 – T. Ereciński, w: T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze t. II*, Warszawa 2012, s. 113.

22 E. Rudkowska-Ząbczyk, P. Rodziewicz, w: E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, 2021, Legalis/el, wyd. 29, komentarz do art. 355, nb. 8.

Jednym z pierwszych przypadków rozważnych w ramach sytuacji prowadzących do odrzucenia pozwu, a niezamieszczonych w przepisach kodeksu, było wytoczenie powództwa przez organizację społeczną (obecnie pozarządową)[23], przy występującym ograniczonym zakresie jej zadań statutowych[24]. Następnie dodano do tego immunitet parlamentarny[25] i immunitet państwa[26]. Szersze omówienie tej problematyki w nauce pozwoliło na konkluzję o wydaniu przez sąd postanowienia odrzucającego pozew[27]. Dla pełnego zobrazowania tej kwestii należałoby bowiem wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności, których ustawodawca nie zamieścił wyraźnie wśród przyczyn odrzucenia pozwu, a które należą ze względu na swoją funkcję do zakresu dopuszczalności merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy[28]. Do zbioru tego nauka włączyła zatem jeszcze[29] legitymację procesową,

23 J. Lapierre, J. Jodłowski, Z. Resich, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz, *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2016, s. 237–238.

24 W sprawach wymienionych w art. 61 § 1 pkt 1–5 k.p.c. – za zgodą osoby fizycznej wyrażoną na piśmie – organizacja pozarządowa dla ochrony praw obywateli (art. 8 k.p.c.), której zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, może wytaczać powództwa na rzecz takiej osoby. Nie wprowadzono jednak żadnego postanowienia co do braku legitymacji procesowej takiej organizacji, gdy nie spełnia ona wymagań dla dopuszczalności wytoczenia powództwa na rzecz oznaczanej osoby fizycznej dla ochrony jego praw, by działać na jego rzecz, choć w swoim imieniu.

25 Postanowienie SN z 2 grudnia 2009 r., I CSK 140/09, Legalis, a to wobec treści art. 105 ust. 1 Konstytucji RP, że poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu poselskiego ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność poseł odpowiada wyłącznie przed Sejmem, a w przypadku naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu. Wraz z treścią art. 6a ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1799 ze zm.) – że poseł lub senator, który przy podejmowaniu działań wchodzących w zakres sprawowania mandatu naruszył prawa osób trzecich, może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu lub Senatu.

26 P. Grzegorczyk, *Reżim procesowy immunitetu państwa w postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Sądowy" 2010, nr 1, s. 28; J. Lapierre i in., op. cit., s. 651 – z analogią do art. 1113 k.p.c.

27 J. Jodłowski, w: J. Jodłowski, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem*, t. 1, Warszawa 1989, s. 357; J. Lapierre i in., op. cit., s. 237–238; P. Grzegorczyk, *Legitymacja procesowa – pojęcie, funkcje i reżim procesowy*, „Przegląd Sądowy" 2020, nr 2, s. 39–40. W ramach ogólnego opracowania – zob. K. Weitz, *Przyczyny odrzucenia powództwa*, „Polski Proces Cywilny" 2021, nr 1, s. 19.

28 Podkreśla się, że analiza przepisów art. 199, 1099 i 1113 k.p.c. ujętych łącznie pozwala na odtworzenie założenia prawodawcy, według którego brak warunków umożliwiających sądowi rozstrzygnięcie o przedmiocie procesu będzie prowadził do niedopuszczalności postępowania, a tym samym sąd powinien odrzucić pozew – P. Grzegorczyk, *Legitymacja*…, s. 40.

29 Przy zmianie podstaw kwalifikacji do tych przesłanek włączono immunitet parlamentarny – zob. T. Wiśniewski, *Immunitet parlamentarny z punktu widzenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego*, w: J. Gudowski, K. Weitz (red.), *Aurea praxis aurea theoria. Księga Pamiątkowa ku czci*

interes prawny, sprzeczność wytoczenia powództwa z dobrymi obyczajami czy nadużycie prawa[30]. Umożliwiło to twierdzenie, że wymienienie w kodeksie okoliczności będących przyczyną odrzucenia powództwa, które kwalifikuje się jako przesłanki jego dopuszczalności, nie musi oznaczać tylko tych okoliczności, które ustawodawca wskazuje jako wywołujące skutek odrzucenia. Zarazem nie ma innych okoliczności warunkujących dopuszczalność powództwa, których brak mógłby wywołać inny skutek niż jego odrzucenie[31]. W ramach dyskusji, trzeba uwzględnić także twierdzenie, że ustawodawca zdecydował, tworząc odpowiednie przepisy, czy okoliczność, którą nauka kwalifikuje jako przesłankę dopuszczalności powództwa, prowadzi do odrzucenia pozwu. Jeśli więc uważa się, że wyszczególnienie w kodeksie przyczyn odrzucenia pozwu jest wyczerpujące[32], to potwierdzeniem tej argumentacji jest postawa ustawodawcy, który nie podjął decyzji o wprowadzeniu do kodeksu kolejnych przepisów o odrzuceniu pozwu. Na tym etapie analizy rozwiązań ustawowych aktualizuje się więc nie tyle stwierdzenie braku przepisów, które byłyby podstawą decyzji sądu o odrzuceniu pozwu, ile przyjęcie dopuszczalności zastosowania analogii. Przy czym ważne będzie wprowadzenie tutaj rozgraniczenia płaszczyzny dopuszczalności merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia podniesionego w pozwie żądania oraz płaszczyzny zasadności żądania[33]. Zwrócono bowiem uwagę na niebezpieczeństwo przesunięcia przesłanek dopuszczalności powództwa na płaszczyznę przesłanek jego zasadności, co prowadziłoby do wydania przez sąd orzeczenia merytorycznego o oddaleniu powództwa. Zarzucono jednak takiej myśli spojrzenie statyczne na wprowadzone w przepisach kodeksu, a nawet pozakodeksowe, przyczyny odrzucenia powództwa[34] – pozostające niezmienne od momentu wejścia w życie kodeksu. Podkreślono wymaganie spójności systemu prawnego przy jednakowej kwalifikacji okoliczności przynależnych do płaszczyzny dopuszczalności powództwa oraz w odniesieniu do tego, by braki pierwotne powodowały orzeczenie o odrzuceniu powództwa, a braki następcze

Profesora Tadeusza Erecińskiego, t. I, Warszawa 2011, s. 750. W ramach odwołania się do analogii zob. T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, Lex/el, rozdział 3, pkt 5.

30 K. Weitz, *Nadużycie „prawa" procesowego cywilnego*, „Polski Proces Cywilny" 2020, nr 1, s. 33; zob. ogólne ujęcie – K. Weitz, *Przyczyny*…, s. 7–24.

31 K. Weitz, *Przyczyny*…, s. 19.

32 W. Siedlecki, *Zarys postępowania cywilnego*, Toruń 1965, s. 206.

33 K. Weitz, *Przyczyny…*, s. 19.

34 Art. 295 § 2 ksh i art. 486 § 2 ksh – w razie niezłożenia kaucji na żądanie pozwanego w wyznaczonym przez sąd terminie w przypadku powództwa wspólnika spółki z o.o. czy spółki akcyjnej dotyczącego naprawienia szkody wyrządzonej spółce – pozew zostaje odrzucony. Podobnie przy braku kaucji – art. 8 ust 5 i art. 10 ust 1 o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym – sąd odrzuca pozew, jeżeli sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu grupowym.

prowadziły do umorzenia postępowania[35]. W podsumowaniu analiza ta pozwala na opowiedzenie się po stronie tezy o braku wymienienia przez ustawodawcę wszystkich przypadków niedopuszczalności prowadzenia postępowania rozpoznawczego[36]. Przy nawiązaniu tej myśli jeszcze do treści art. 355 k.p.c. o umorzeniu postępowania z powodu niedopuszczalności postępowania oraz przede wszystkim do przepisów o odrzuceniu środków odwoławczych czy innych środków zaskarżenia w razie ich niedopuszczalności[37] nie do utrzymania jest teza o wyczerpującym podaniu przyczyny dopuszczalności powództwa *ab initio*[38]. Wobec braku właściwego przepisu prowadzi to ostatecznie do konieczności sięgnięcia po analogię. Chociaż właściwsze byłoby wprowadzenie przez ustawodawcę zmiany, jeśli analogia nie powinna być ani jedyną, ani główną metodą rozwiązywania problemów procesowych. Zmiana kodeksu, zdaniem autora opracowania, miałaby polegać na wprowadzaniu przepisu z treścią: „sąd odrzuca powództwo także z innych przyczyn niż wymienione w przepisie"[39].

Odmienne stanowisko, kwestionujące dopuszczalność jakichkolwiek czynności interpretacyjnych przepisu art. 199 § 1 k.p.c. prowadzących do rozszerzenia zakresu jego zastosowania, eksponuje przede wszystkim wadliwą w ogóle regulację instytucji odrzucenia pozwu przyjętą w kodeksie. Takie orzeczenie jest ograniczeniem dostępu do ochrony sądowej stronie dochodzącej swoich roszczeń. Zostaje ona faktycznie pozbawiona prawa do wysłuchania, skoro postanowienie sądu jest wydawane na posiedzeniu niejawnym[40], a ewentualne zażalenie na to postanowienie jest również rozpoznawane na posiedzeniu niejawnym (art. 397 § 1 k.p.c.). Brak wyjaśnień strony nie pozwala natomiast na prawidłowe ustalenie stanu faktycznego stanowiącego podstawę takiego rozstrzygnięcia, zwłaszcza w sprawach zawiłych, co nie sprzyja prawidłowemu wymiarowi sprawiedliwości. Wyklucza się tym samym dopuszczalność wszelkiej rozszerzającej interpretacji przepisów o odrzuceniu pozwu[41].

Treść art. 199 § 1 k.p.c. daje podwaliny pod wyprowadzenie z niej normy kompetencyjnej w przedmiocie upoważnienia sądu do dokonania czynności

35 K. Weitz, *Przyczyny…*, s. 23.

36 Ibidem, s. 22–23.

37 Ibidem, s. 24.

38 Ibidem.

39 Ibidem.

40 Obecnie w związku z treścią art. 148 § 3 k.p.c.

41 F. Zedler, *Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawniania. Glosa do wyroku Sąd Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2019, nr 6, s. 14.

konwencjonalnej, dla której przewidziano nazwę: „odrzucenie pozwu". Reguły dokonania tej czynności zawarto w przepisach kodeksu, w tym co do wydania postanowienia (art. 354 k.p.c.), co staje się obowiązkiem sądu przy zaistnieniu okoliczności przewidzianych w art. 199 § 1 pkt 1–3 k.p.c., podobnie jak w art. 1099 § 1, art. 1113, art. 1124 § 3, art. 1165 § 1 k.p.c. Niepozbawione jest wobec tego dostatecznej argumentacji przekonanie o braku dopuszczalności rozszerzenia kompetencji sądu na okoliczności inne niż wymienione w tych przepisach. W treści art. 199 k.p.c. ustawodawca nie umieścił bynajmniej żadnego określenia nieostrego przy wyliczeniu podstaw do odrzucenia powództwa, tymczasem dopiero wtedy uprawnione byłoby włączenie do takiego zbioru dalszych elementów. Rodzi się jednak w tym momencie potrzeba wypowiedzi sądu o istnieniu przeszkód do przeprowadzenia postępowania cywilnego, skoro określona sytuacja procesowa jest tak właśnie kwalifikowana. Sąd nie powinien uchylać się od wypowiedzi co do zaistniałej sytuacji procesowej, gdy dalsze prowadzenie postępowania implikuje zwykle nieważność postępowania (choć nie przy każdej przesłance). Jeśli jednak wprowadza się dopuszczalność rozszerzenia podstaw odrzucenia powództwa przez analogię okoliczności podobnych do przesłanek wymienionych w art. 199 § 1 pkt 1–3, art. 1099, art. 1113, art. 1124 § 3, art. 1165 § 1 k.p.c., to można również uznać, że wszystkie pozostałe przypadki wystąpienia przeszkód do prowadzenia postępowania – gdy będzie ono niedopuszczalne w odniesieniu do wydania orzeczenia merytorycznego – staną się podstawą decyzji sądu o umorzeniu postępowania na podstawie art. 355 k.p.c. Nauka wyprowadziła co prawda z treści art. 199 § 1 k.p.c. i art. 355 k.p.c. stwierdzenie, że dopiero zaistnienie w toku postępowania przesłanek zaliczonych do zbioru oznaczonego jako niedopuszczalność jego prowadzenia umożliwia decyzję sądu o umorzeniu postępowania. Samo sformułowanie o niedopuszczalności wydania wyroku w sprawie nie wyklucza jednak interpretacji tego przepisu odnośnie do takiej decyzji sądu. Należy dodać, że następstwa tego orzeczenia są takie same bądź zbliżone do postanowienia o odrzuceniu pozwu. W razie odrzucenia pozwu zaznacza się, że niweluje to całkowicie proces. Zerwany zostaje stosunek procesowy z powodu braku przesłanki procesowej[42] i następuje wygaśnięcie procesu[43] lub kwalifikuje się taką sytuację jako nienawiązanie stosunku procesowego wobec uprzedniego braku przesłanki *sensu largo*[44]. Przyjęto natomiast, że umorzenie postępowania jest środkiem powodującym zniweczenie

42 Z. Resich, *Przesłanki procesowe*, Warszawa 1966, s. 85; Z. Resich, *Res iudicata*, Warszawa 1978, s. 28.

43 Z. Resich, *Przesłanki*…, s. 102.

44 H. Trammer, *Następcza bezprzedmiotowość procesu cywilnego*, Kraków 1950, s. 20–21.

dotychczasowego wyniku postępowania[45]. Da się także wyprowadzić tezę, że przez umorzenie postępowania dokonane w nim czynności nie wywierają żadnych skutków (choć następstwo takie wymieniono wyłącznie w art. 182 § 2 k.p.c., ale jest to umorzenie postępowania na innej podstawie niż art. 355 k.p.c.). Istotne staje się więc stwierdzenie, czy z każdym umorzeniem postępowania ustają skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, a co trzeba by oceniać indywidualnie[46]. Takie skutki przewidziano bowiem jeszcze tylko w sytuacji, gdy umorzenie postępowania ma miejsce w następstwie cofnięcia pozwu, chociaż kodeks wiąże je bezpośrednio z samym cofnięciem pozwu[47]. W przypadku umorzenia postępowania z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku można by przyjąć takie skutki, jakie mają miejsce w razie odrzucenia pozwu (mimo iż kodeks nie wymienia także w tym wypadku skutków tej czynności). Zasadniczo będą to te same podstawy decyzji co przy odrzucaniu pozwu, o tyle tylko różne, że powstały po wszczęciu postępowania[48]. Zaznacza się wówczas jedynie to, że postępowanie było dopuszczalne w chwili wytoczenia powództwa, wobec czego wywołało ono skutki związane z taką czynnością powoda. Tym samym umorzenie nie powinno anulować tych skutków. Odrębną kwestią jest z kolei to, czy będą one nadal aktualne w świetle okoliczności uzasadniających umorzenie[49]. Nie upadałyby więc skutki materialnoprawne wytoczenia powództwa i doręczenia pozwu pozwanemu[50], w przeciwieństwie, jak się podaje, do skutków procesowych wytoczenia powództwa i doręczenia pozwu pozwanemu[51]. Z wytoczeniem powództwa wiążą się zaś takie skutki procesowe jak kwestia właściwości sądu, jurysdykcji krajowej, wartości przedmiotu sporu[52]. W zakresie skutków materialnoprawnych to m.in. przerwa biegu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), biegu zasiedzenia (art. 175 k.c.), biegu terminów prawa materialnego dla dochodzenia pewnych praw i wytoczenia powództwa (art. 63–64 k.r.o.), możliwość domagania się odsetek od zaległych odsetek (art. 482 k.c.),

45 M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie)*, Warszawa 1948, s. 247; J. Kot, J. Zawartka, *Kilka uwag o umorzeniu postępowania*, „Nowe Prawo" 1970, nr 2, s. 208.

46 W. Siedlecki, w: Z. Resich, W. Siedlecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, Warszawa 1975, s. 558.

47 Ibidem.

48 Ibidem.

49 Ibidem.

50 I. Kunicki, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz Art. 2051–42412*, Warszawa 2019, komentarz do art. 355, nb. 53.

51 Ibidem.

52 J. Lapierre i in., op. cit., s. 374.

przejście roszczenia o zadośćuczynienie na spadkobierców (art. 445 § 3 k.p.c.), możność dochodzenia powództwa o unieważnienie małżeństwa (art. 19 § 2 k.r.o.), możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie, że żądnie rozwodu czy separacji było uzasadnione (art. 940 k.c.)[53]. Równie ważna argumentacja umotywowała przyjęcie decyzji sądu o odrzuceniu pozwu przy zastosowaniu przepisów regulujących odrzucenie pozwu, co zaprezentowano wcześniej. Pozostaje więc przejść do wygłoszenia wniosków końcowych.

Podstawa decyzji sądu

Artykuł miał być analizą zagadnienia problemu stosowania przez sąd przepisów procesowych w sytuacji wymagającej podjęcia decyzji mimo braku obowiązującej regulacji prawnej. Badanie przeprowadzono na gruncie prawa postępowania cywilnego z uwagi na jego publicznoprawny charakter ze znacznym stopniem sformalizowania dokonywanych w nim czynności. Prezentacja miała na celu pokazanie sądu stającego przed koniecznością wydania decyzji o zastosowaniu odpowiedniego przepisu kodeksu dla aktualizacji normy prawnej wyznaczającej zachowanie adresatów w prowadzonej sprawie. Akceptacja poglądu nauki i judykatury o zasadności odwołania się w takim wypadku do *analogii legis* nie dała całościowego rozwiązania. Trudności wystąpiły bowiem także na płaszczyźnie odpowiedniego przepisu, który powinien stać się bazą wyprowadzenia kolejnej normy prawnej. W przypadku wskazanego tutaj art. 199 § 1 k.p.c. zwrócono uwagę na szczególny charakter przepisu wyliczającego w kilku punktach warunki wszczęcia postępowania bez zamieszczenia wyrazu pozwalającego na rozszerzenie tego zbioru, a za to z wprowadzeniem przez ustawodawcę dalszych podstaw odrzucenia pozwu w pojedynczych przepisach kodeksu. W odniesieniu do drugiego przepisu mogącego stać się taką podstawą, tj. art. 355 k.p.c., jest mowa o zbędności bądź niedopuszczalności dalszego postępowania, gdy wystąpiły warunki do jego wszczęcia. Sytuacja procesowa, której ocena prowadzi do uznania jej za przesłankę dopuszczalności wszczęcia postępowania, nie może jednak pozostać bez odniesienia się sądu do jej zaistnienia. Gdy sąd uzna, że dana okoliczność warunkuje dopuszczalność wszczęcia postępowania, to jego obowiązkiem jest podjęcie decyzji co do jego prowadzenia. Obowiązany będzie do złożenia wypowiedzi odnoszącej się do niedopuszczalność prowadzenia procesu. W kodeksie zawarto podstawy do utworzenia wzoru dwóch zachowań przy dostosowaniu ich do formalizmu postępowania

53 Ibidem.

w postaci orzeczenia o odrzuceniu pozwu (art. 199 § 1 k.p.c.) bądź postanowienia o umorzeniu postępowania (art. 355 k.p.c.).

Można więc dojść do wniosku, że skoro postępowanie nie może być prowadzone, to sąd powinien dać temu wyraz poprzez swoją wypowiedź. Powinna ona stać się wypowiedzią generującą zaistnienie nowej sytuacji. W niniejszym wypadku będzie to wypowiedź aktualizująca normę nakazu zachowania stron tego postępowania – nakazu zaniechania podejmowania w sprawie dalszych czynności prowadzących do rozpoznania żądania zgłoszonego w pozwie. Implikuje to kwestię przyjęcia formy, w jakiej ma zostać ujęta wypowiedź sądu i jej dokładnej treści. Będzie to – przy uwzględnieniu ograniczonego zakresu wzoru form czynności procesowych – postanowienie o odrzuceniu powództwa lub umorzeniu postępowania. Akceptacja poglądu wyrażonego w nauce co do uznania immunitetu poselskiego, jurysdykcji państwa, nadużycia prawa, a nawet legitymacji procesowej i interesu prawnego za przesłanki negatywne dopuszczalności prowadzenia postępowania z jednoczesnym twierdzeniem o ograniczonym zakresie podstaw odrzucenia pozwu wymienionych w kodeksie, prowadziłaby do decyzji sądu o umorzeniu postępowania, gdy prowadzenie postępowania dla wydania wyroku stało niedopuszczalne (art. 355 k.p.c.).

Podczas gdy postanowienie o odrzuceniu pozwu wiąże się z zastosowaniem *per analogiam* art. 199 § 1 k.p.c., to przypadek umorzenia postępowania jest jednak wynikiem wykładni językowej art. 355 k.p.c., nawet jeśli będzie to już wykładnia rozszerzająca[54]. Nieodzowne będzie przy tym ponowne przytoczenie tych argumentów, których wpływ na podjęcie decyzji o odrzuceniu pozwu trzeba mieć na względzie. Jest to zastrzeżenie dla stosowania *analogii legis*, gdy regulacja prawna ma charakter zamknięty i zupełny[55], jak i zdanie o wykluczeniu dopuszczalności wszelkiej rozszerzającej interpretacji przepisów o odrzuceniu pozwu[56]. Posłużenie się wnioskowaniem *per analogiam* przenosi zarazem czynności z obszaru interpretacji

54 Umorzenie postępowania ma bowiem miejsce wówczas, gdy przeszkody co do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy zaistnieją już w toku postępowania. Następuje wtedy, gdy nie można wydać wyroku ani nie można odrzucić powództwa (W. Berutowicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1984, s. 345). Istota umorzenia postępowania sprowadza się do położenia kresu biegowi postępowania z przyczyn procesowych o charakterze następczym (A. Olaś, *Umorzenie postępowania cywilnego*, Warszawa 2016, s. 257). Przyjęto jednak, że postępowanie powinno być umorzone w razie późniejszego wykrycia w toku procesu uprzedniego braku pozwu (H. Trammer, op. cit., s. 20–21), gdy powództwa nie wytoczono skutecznie, a sąd wszczął postępowanie (z urzędu), mimo że wobec braku pierwotnego powinno nastąpić odrzucenie pozwu, lecz trudno odrzucać coś, czego nie ma (K. Weitz, *Skutki naruszenia Art. 321 § K.P.C.*, w: P. Grzegorczyk, K. Knoppek, M. Walasik (red.), *Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, Warszawa 2012, s. 370).

55 L. Morawski, op. cit., s. 224.

56 F. Zedler, op. cit., s. 14.

przepisu prawnego na poziom reguł inferencyjnych po odczytaniu normy prawnej z treści przepisów[57]. Wyprowadzenie normy prawnej dla przypadku istniejącej luki prawnej ma zatem w określonym zakresie charakter prawotwórczy[58].

Wnioski

Ostateczna konkluzja sprowadza się do twierdzenia, że mimo ogólnej dopuszczalności stosowania przez sąd *analogii legis* zastosowanie tej reguły inferencyjnej powinno nastąpić z ze szczególną uwagą w sytuacji mogącej prowadzić do konfliktu z konstytucyjną zasadą gwarancji sprawiedliwego, rzetelnego postępowania cywilnego (art. 45 ust 1 Konstytucji RP). Jej zastosowanie prowadzi bowiem zawsze w jakimś stopniu do przekroczenia granicy stosowania prawa z przejściem na płaszczyznę jego tworzenia, gdy sąd wyprowadza dyrektywę zachowania z normy wyinterpretowanej dla hipotezy zawierającej dalsze okoliczności faktyczne celem wyeliminowania luki w prawie[59], podczas gdy to ustawodawca powinien wprowadzić odpowiednie zmiany w sferze regulacji prawnej odnoszącej się do dopuszczalności wszczęcia i prowadzenia postępowania cywilnego.

Tymczasem przy dokonywaniu kolejnych nowelizacji kodeksu nie wprowadzono odpowiednich zmian w sferze wypowiedzi sądu o niedopuszczalności prowadzenia procesu czy to poprzez zamieszczenie wyrażenia nieostrego w obszarze przesłanek postępowania, czy to poprzez bieżące ich aktualizowanie. Ciągle więc tak ważna materia prawa cywilnego procesowego pozostawiona jest decyzji sądu zmagającego się z ciężarem podjęcia decyzji co do dopuszczalności stosowania w drodze analogii przepisu o odrzuceniu pozwu.

57 Z. Radwański, M. Zieliński, w: M. Safjan (red.), op. cit., s. 428.

58 Ibidem, s. 432.

59 M. Hauser, *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa – uwagi porządkujące*, „Acta Universitatis Wratislaviensis, Przegląd Prawa i Administracji" 2005, nr 2724, s. 163–164; M. Hotel, A. Rychlewska, op. cit., s. 35. Także przy analizie rozumowania *per analogiam* w prawie precedensowym zwrócono uwagę na sytuację tworzenia prawa przez sąd, szczególnie przy analogii modelu precedensu z reguł w postaci tworzenia ogólnych norm, które przypisują jednakowe skutki prawne dla danej kategorii stanów faktycznych – zob. M. Koszowski, *Rozumowanie per analogiam w prawie precedensowym: regułą, konkurencja, poszukiwanie i uzasadnienie dla korzystania z analogii*, „Studia Iuridica Lublinensia " 2015, vol. XXIV, s. 52–53.

Bibliografia

Berutowicz W., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1984.

Błachnio-Parzych A., *Przepisy odsyłające systemowo*, „Państwo i Prawo" 2003, z. 1.

Borowicz A., *Argumentacja oparta na odwołaniu się do racji normy prawnej*, „Państwo i Prawo" 2009, z. 3.

Broniewicz W., *Pozew i powództwo (analiza pojęć)*, „Państwo i Prawo"1976, z. 1–2.

Broniewicz W., Kunicki I., Marciniak A., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020.

Cieślak S., *Konsekwencje procesowe złożenia przez stronę nieopłaconego wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia*, „Monitor Prawniczy" 2021, nr 24.

Ereciński T., w: T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze t. II*, Warszawa 2012.

Grzegorczyk P., *Reżim procesowy immunitetu państwa w postępowaniu cywilnym*, „Przegląd Sądowy" 2010, nr 1.

Grzegorczyk P., *Legitymacja procesowa – pojęcie, funkcje i reżim procesowy*, „Przegląd Sądowy" 2020, nr 2.

Hauser M., *Odpowiednie stosowanie przepisów prawa – uwagi porządkujące*, „Acta Universitatis Wratislaviensis, Przegląd Prawa i Administracji" 2005, nr 2724.

Hotel M., Rychlewska A., *Analogia jako metoda prawnicza*, „Kwartalnik Prawo –Społeczeństwo – Ekonomia" 2015, nr 2.

Jodłowski J., w: J. Jodłowski, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem*, t. 1, Warszawa 1989.

Koszowski M., *Rozumowanie per analogiam w prawie precedensowym: reguła, konkurencja, poszukiwanie i uzasadnienie dla korzystania z analogii*, „Studia Iuridica Lublinensia " 2015, vol. XXIV.

Kot J., Zawartka J., *Kilka uwag o umorzeniu postępowania*, „Nowe Prawo" 1970, nr 2.

Kunicki I., w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz Art. 2051–42412*, Warszawa 2019.

Lapierre J., Jodłowski J., Resich Z., Misiuk-Jodłowska T., Weitz K., *Postępowanie cywilne*, Warszawa 2016.

Malinowski A., *Kilka uwag o formalizacji wnioskowań w trybie analogia legis i a contrario*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej" 2017, nr 2.

Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2014.

Nowacki J., *Analogia Legis*, Warszawa 1966.

Olaś A. *Umorzenie postępowania cywilnego*, Warszawa 2016,

Radwański Z., Zieliński M., w: M. Safjan (red.), *System Prawa Prywatnego, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2007.

Radwański Z., Olejniczak A., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2019.

Resich Z., *Przesłanki procesowe*, Warszawa 1966.

Resich Z., *Res iudicata*, Warszawa 1978.

Rudkowska-Ząbczyk E., Rodziewicz P., w: E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, 2021, Legalis/el, wyd. 29.

Siedlecki W., *Zarys postępowania cywilnego*, Toruń 1965.

Siedlecki W., *Kilka uwag na temat wykładni i stosowania przepisów nowego kodeksu postępowania cywilnego*, Studia Cywilistyczne 1969, t. XIII–XIV.

Siedlecki W., w: Z. Resich, W. Siedlecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I*, Warszawa 1975.

Trammer H., *Następcza bezprzedmiotowość procesu cywilnego*, Kraków 1950.

Walasik M., *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013.

Waligórski M., *Polskie prawo procesowe cywilne. Dynamika procesu (postępowanie)*, Warszawa 1948.

Weitz K., *Skutki naruszenia Art. 321 § 1 K.P.C.*, w: P. Grzegorczyk, K. Knoppek, M. Walasik (red.), *Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, Warszawa 2012.

Weitz K., *Nadużycie „prawa" procesowego cywilnego*, „Polski Proces Cywilny" 2020, nr 1.

Weitz K., *Przyczyny odrzucenia powództwa,* „Polski Proces Cywilny" 2021, nr 1.

Wiśniewski T., *Immunitet parlamentarny z punktu widzenia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego*, w: J. Gudowski, K. Weitz (red.), *Aurea praxis aurea theoria. Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. I, Warszawa 2011.

Wiśniewski T., *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2013, Lex/el.

Wróblewski J., *Pisma wybrane*, M. Zirk-Sadowski (wyb.)., Warszawa 2015.

Zedler F., *Zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerwania biegu przedawniania. Glosa do wyroku Sąd Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2019, nr 6.

The limit of admissibility of the creation of procedural law by the court when issuing an order rejecting the statement of claim

Abstract

The legal issue addressed in the study is the problem of the court's application of legal rules as a basis for the decision rendered in the conducted exploratory proceedings. It arises when a specific provision of the Code of Civil Procedure cannot be identified as the basis for a court decision relating to the course of the trial. Meanwhile, the court's pronouncement leads to the designation of an order for the appropriate behavior of the participants in the trial

along with the introduction of a mandate for their actions relating to the possibility of reviewing the correctness of the decision made on appeal. The examination of the legal text is then carried out using the rule of inference - analogy legis - for the possibility of issuing a decision by the court on the basis of the provisions regulating a similar procedural situation. But the extent of the similarities can be quite disparate, which in turn leads to the question of the court's appropriateness or creation of law.

The study is related to the conduct of activities within the formal-dogmatic research method. The subject of the study was the current provisions of public law contained in the Code of Civil Procedure regulating the course of deliberative proceedings in civil cases with the extension of its systemic context.

Various elements of this method were included in the course of the research work, ranging from systematic elements with criteria and types of legal interpretation, along with the differentiation of legal principles and rules, through the issue of gaps in the law, to the use of elements of logical reasoning and linguistic analysis of legal texts in order to develop the foundations. for the court to make a decision relating to a pending civil case.

The summary of the research work, taking into account the element of criticism, allowed us to conclude that there is no proper regulation that could be the basis for the court's decision on the formal termination of civil proceedings. It is impossible to justify the behaviour of the legislator, who in the sphere of application of public law provisions, despite more than a dozen amendments, has not introduced appropriate changes, either by including a vague expression in the area of premises for conducting proceedings, or by updating them on an ongoing basis.

Keywords: civil procedure, judgment, legal loophole, analogy legis, application of law

CYTOWANIE

Wolwiak I., *Granica dopuszczalności tworzenia prawa procesowego przez sąd przy wydawaniu postanowienia o odrzuceniu pozwu*, „Acta Iuris Stetinensis" 2022, nr 2 (vol. 38), 205–222, DOI: 10.18276/ais.2022.38-12.